

Uzņēmējdarbība Covid-19 ēnā 1/12/20

Valstu valdības un veselības uzraudzības iestādes visā pasaulē ir uzsākušas visaptverošu Covid-19 apkarošanu, taču darāmā vēl ir daudz. Vairākas valstis ir noteikušas karantīnu miljoniem iedzīvotāju un, ja stāvoklis pasliktināsies, arī citas valstis varētu ieviest līdzīgus karantīnas pasākumus. Covid-19 ir kļuvis par nopietnu risku ne tikai globālajai, bet arī Latvijas ekonomikai.

Lai gan Covid-19 izplatība Latvijā pašlaik ir zemāka nekā vairākās citās Eiropas valstīs, tūrisma, viesmīlības un aviotransporta nozares jau šobrīd saskaras ar Covid-19 radītajām ekonomiskajām sekām.

Mainīgas patērētāju uzvedības, ražošanas apturēšanas un piegādes problēmu dēļ, uzņēmumiem jābūt gataviem naudas plūsmas un likviditātes problēmām. Pasūtījumu skaits samazinās, rēķinu apmaksa kavējas, tiek atcelti publiski pasākumi un pastāv risks, ka netiks piegādātas preces no ārvalstīm.

Pēkšņi piegādes ķēžu pārrāvumi un pieprasījuma pavājināšanās īstermiņā radīs izaicinājumus uzņēmumiem nodrošināt pietiekamu naudas plūsmu tekošo saistību pildīšanai, kas ilgākā laikā var apdraudēt uzņēmumu maksātspēju. Svarīgi, lai uzņēmumu naudas plūsmas vājināšanās neizraisītu masveida darbinieku atlaišanu, līgumu laušanu un uzņēmumu maksātnespējas krasu pieaugumu, kā arī neradītu kredītu plūsmas pārrāvumus caur banku aktīvu kvalitātes pasliktināšanos un kredītu maksājumu kavējumiem, kas būtiski pastiprinātu Covid-19 ietekmi uz tautsaimniecību un pasliktinātu tās atkopšanās izredzes un ilgumu. Bankas izprot, ka atsevišķiem klientiem šajā situācijā var būt radušies apstākļi, kas ietekmē saistību izpildi, tomēr vērš uzmanību, ka jebkuras saistības jāpilda nolīgtajā kārtībā un godprātīgi. Lai risinātu sarežģījumus, bankas aicina nekavējoties ar tām sazināties un risināt jautājumus savlaicīgi. Bankas noteikti ir ieinteresētas pamatotu risinājumu atrašanā.

Tomēr šie apstākļi, kas rada visiem sarežģījumus, nebūs mūžīgi. Tikmēr uzņēmuma finanšu vadībai rūpīgi jāseko līdzi naudas plūsmai un, ja nepieciešams, jānovērtē dažādas pieejamās kredīta iespējas, lai mazinātu Covid-19 radīto triecienu.

Iespējamie pasākumi, lai novērstu likviditātes trūkumu Covid-19 krīzes rezultātā:

- Apgrozāmo līdzekļu optimizācija – jāpievērš īpaša uzmanība savlaicīgai un precīzai rēķinu izrakstīšanai apvienojumā ar aktīvu un efektīvu parādnieka pārvaldību;
- Izmaksu struktūras korekcijas, ieskaitot personāla izmaksas;
- Nodokļu iespējas – lūgt VID nodokļu samaksas pagarinājumu;
- Esošā finansējuma pielāgošana, ārkārtas kredīta un valsts atbalsta piesaistīšana;
- Sazināties ar savu banku un rast risinājumu finansējuma pārstrukturēšanai.

Šobrīd iepazīstam arī jaunus darba nodrošināšanas veidus. Piemēram, Covid-19 radīto bailu dēļ darbs no mājām ilgtermiņā varētu iegūt lielāku popularitāti. Videokonferences var kļūt par jauno standartu, jo uzņēmējdarbības vajadzībām paredzētā ceļošana tiek ierobežota.

Sākotnējais valsts atbalsta pasākumu kopums varētu iekļaut nodokļu samaksas termiņu pagarinājumu, nodokļu atmaksu un citu valsts maksājumu uzņēmumiem (piemēram, rēķinu apmaksas) veikšanu paātrinātā kārtībā, īslaicīgus ierobežojumus īres un citu līgumu izbeigšanai, kādam no līdzīgiem nonākot likviditātes grūtībās, banku kredītu pamatsummas atmaksas termiņa īslaicīgu atlikšanu, līgumsodu aprēķina iesaldēšanu un iespēju uzkrāt (atlikt) procentu maksājumus uz noteiktu laiku, vienlaikus nodrošinot regulējuma toleranci banku sektoram, kā arī atbalstu uzņēmumu darbiniekiem, kuri dīkstāves rezultātā tiek nodarbināti ar samazinātu noslodzi vai spiesti doties neapmaksātā atvaļinājumā. Šie

pasākumi ļautu uzņēmumiem un mājsaimniecībām veiksmīgāk pārvarēt īstermiņa likviditātes ierobežojumus.

Valdība šobrīd strādā pie atbalsta pasākumiem uzņēmējiem un darbiniekiem.

VID vadība aicina nodokļu maksātājus izmantot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. pantu, kurš nosaka, ka uzņēmumiem ir tiesības vērsties VID un lūgt pagarinājumu nodokļu samaksai, ja termiņa kavējums radies nepārvaramas varas rezultātā. Uzņēmumiem jāiesniedz EDS "Iesniegums samaksas termiņa pagarināšanai" un jānorāda iemesli – tie ir darbojošies uzņēmumi, kam paredzēts uzņemt viesus un veikt rezervācijas. Vērtēs arī iepriekšējo nodokļu samaksas vēsturi. Katru gadījumu izskata individuāli. Paredz izstrādāt likumprojektu nodokļu brīvdienu pagarināšanai līdz trim gadiem.

Attīstības finanšu institūcija Altum nodrošinās atbalsta programmu – kredītu garantijas, lai uzņēmums, kas sastapies ar īslaicīgām naudas plūsmas problēmām, līdz situācijas atrisināšanai varētu atlikt pamatsummas maksājumu.

Lai bankas varētu turpināt kreditēt, Vienotais uzraudzības mehānisms, kas veic banku uzraudzību eirozonā, reaģējot uz Covid-19 izraisītajām sekām, šā gada 12. martā pieņēma lēmumu atvieglot bankām likviditātes un kapitāla rezervju veidošanas un uzturēšanas prasību. Līdz ar to visiem uzņēmējiem, kam radušās īslaicīgas grūtības, primāri jāvērsas savā bankā.

Patlaban Labklājības ministrija strādā pie priekšlikumiem, kā Covid-19 pandēmijas laikā solidāri sniegt terminētu valsts atbalstu darba devējiem darba nespējas lapas apmaksas nodrošināšanā, kam arī būs nepieciešams papildu valsts budžeta finansējums.

Dzīve pēc Covid-19

Nasims Nikolass Talebs – kādreizējais Volstrītas brokeris, bet šobrīd rakstnieks – 2007. gadā radīja terminu "melnā gulbja notikums" (black swan event), lai apzīmētu negaidītus un nezināmus notikumus, kas rada pārmaiņas sabiedrībā. Covid-19 uzliesmojums varētu būt viens no šādiem notikumiem. Daudziem slimības uzliesmojuma sekas var būt patiešām postošas, piemēram, pārciešot savu tuvinieku slimību vai pat nāvi. Tomēr uz visu sabiedrību ietekme ne vienmēr ir tikai negatīva.

Kādā brīdī panika ap Covid-19 izzudīs. Valstu valdības un veselības uzraudzības iestādes tiks galā ar slimības uzliesmojumu, un dzīve normalizēsies. Uzņēmumiem jāpagatavojas, lai īstermiņā izturētu šo vētru.